

Ishaj vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravni prostor:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4804.

LETO—YEAR XIX.

Cena lista
\$5.00

Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 1. oktobra (Oct. 1), 1926.

Subscription
\$5.00 Yearly

STEV.—NUMBER 230

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Ironwoodski rudarji pričakovali rešitev

Bili so dobro organizirani v rudniški ječi. Imeli so provizorično peč in kuhali so si čaj iz brezovega lubja; to je bila njihova edina hrana. Či-kaški rešilni ekspert je prvi prodrl do njih.

Ironwood, Mich. — Trinštiridesetletni rudarji, ki so bili pet dni in 10 ur zaprti v temi in globokini zemlji, zdaj počiva doma in pripoveduje o svojih izkušnjah v rudniški ječi. Niti eno minuto niso rudarji izgubili trdnega upanja v rešitev; to upanje jih je krepilo, da so ložje prenašali glad in druge težave podzemeljskega zapora. Tretji dan jetništva, v nedeljo, so prvi zaslišali streljanje nad seboj. Takoj so pogodili, da je reševalno moštvo na delu. Nato je streljanje vsako uro prihajalo bližje in bližje. Ampak od tiste strani ni prišla rešitev; prišla je od spodaj, iz 20. rova, katerega je partija delavcev prodrla iz drugega šahta pod vodstvom Georgea Hawesa iz Chicaga, reševalnega eksperta Pullman kompanije. Po isti poti so rudarji splezali navzdol v 20. rov, prekoračili predore do sednjega šahta, ki služi za dviganje rude in od tam so bili privlečeni v "ekipo" na površje.

Hawes je prvi dospel do zajetih rudarjev v 8. rovu v aredu opoldne. Za njim je plezal Oscar Olson, superintendent rudnika. Oba sta plezala po železni lestvi iz 20. rova. Ko je Hawes zagledal luč nad seboj, je zavpil: "Halo tam!" "Halo!" je bil vesel odziv. "Ali ste vi živi in zdravi?" je bilo drugo vprašanje. "Vsi živi in zdravi", je bil drugi odgovor. Nato so bili jetniki obveščeni, naj počakajo še nekaj časa, nakar pojdejo vsi ven. Preteklo je devet ur, predno so bile izvršene vse priprave za varno plezanje rešencev. Rešitelji niso hoteli hiteti, ker ni bilo nobene sile. Bilo je pol desetih zvečer, ko je zadnja grupa rešenih rudarjev stopila na površje — in v naročje svojih dragih.

Cim je prišla vest iz rudnika, da so rudarji vsi živi in zdravi in da pridejo v nekaj urah in jame, je zavladalo po vsem mestu nepopisno veselje. Vse je drlo k rudniku. Sorodniki so plezali na površje.

STAVKA BRITSKIH RUDARJEV IN SVETOVNO DELAVSKO GIBANJE.

To bo predmet govornikov na masnem shodu.

New York, N. Y. — Dne 25. oktobra t. l. se bo obdržal v Centralni operi velik ljudski shod, na katerem bo predmet govornikov: "Stavka britskih rudarjev in svetovno delavsko gibanje." Nastopili bodo dobri delavski govorniki, med njimi tudi Roger Baldwin, ravnatelj Unije za ameriške civilne svobodščine.

Shod bo podučnega pomena.

sali in plakali radosti. Neizrekljivo čustvo sreče je napolnilo slehernega človeka v mestu in okolici, ki je bil poučen o tragediji. V mestu je zavladal praznik. Nihče ni delal. Parne pišče-ali in rogovi avtov so tulili, zvonovi zvonili, godba je igrala poskočne — sploh takega rajanja še ne pomnijo v Ironwoodu. Zvečer je bila po mestu parada malone vseh prebivalcev.

Samo dva rešena sta kazala znake velike nemoglosti. To sta bila delavca Tom Trewarth, ki je 62 let star in Leonard Uren. Ta dva so odpeljali v bolnišnico; drugi so pa lahko sami šli domov, kjer so se pokrepčali z gorko jedjo in piščo.

Rudarji pripovedujejo, da je bil stari delavca Trewarth tudi v nesreči njihov vodja. Zbral je skupaj vse rudarje in jih organiziral po vojaško v skupine, ki so se menjale v spanju in straži. Imeli so tri "kempe", dve za spanje in eno za kuhanje. Našli so petgalonsko posodo z oljem in ta posoda jim je bila peč, ki jih je grela, kuhala in jim svetila. Trewarth je takoj povedal možem, da se morajo pripraviti najmanj na teden dni čakanja, predno pride rešitev. Pobral je rudarjem lunč, kar so ga imeli in ga po malo delili med vse. Drugi dan je zmanjkalo pri- grizka. Nato so ves čas živeli ob toplem čaju, ki so ga kuhali iz brezovega lubja, katerega so trkali s podpornih stebrov v jami. Čiste vode za čaj in pitje je bilo dosti. Čaj so kuhali v mali pločevinski skatlici za tobak, katero je imel eden rudar v žepu.

Skušali so sami plezati po šahtu in pomagati si do rešitve, a ker je kamenje neprestano padalo z vrha, so rajši sklenili počakati na rešitev od zunaj. Dajali pa so vsak dan znamenja, da so živi: tolkli so po železni cevi in enkrat so užgali kos dinamita.

"Čas smo si preganjali s spanjem, pripovedovanjem šaljivih povesti in s petjem," je pravil eden rudarjev. "Spali smo veliko. Med nami so bile štiri narodnosti — Angleži, Finci, Poljaki in Jugoslovani — in pili smo vselej vseh teh jezikov, vsak nekaj časa, da je odmevalo po vseh rovih."

SENATORJU GOODINGU MENDA TUDI SLABA PREDE.

Demokrat Nugent mu baje strašno beli lase.

Washington, D. C. — Poročila iz države Idaho pripovedujejo, da prihaja senator Gooding v akripcie v sedanji volilni kampanji. Konkurencu mu dela demokrat John F. Nugent, kateremu je Gooding nasledil pred šestimi leti. Gooding je bil ves čas član zvezne obrtne komisije.

ALI BODO PRIČELI ODLAGATI ODGOVORNOST NA COOLIDGEA?

Pesimistične izjave stare garde postajajo sumljive. — Ali se za tem pesimizmom skriva kaj drugega?

Washington, D. C. — Stara garda je zašepetala časnika-rem, da toliko pesimističnih opazk zide iz leta letošnjih volitev v uho, da ta pesimizem postaja sumljiv. Nehote se človek vpraša, zakaj ti političarji stare garde v republikanski stranki zdaj pred volitvami nasenkrat vae črno vidijo, ko se navadno reže ljudskim pritožbam. Veči-

noma izjavljajo ti političarji, da bodo te volitve pokazale, kako je ljudstvo navdušeno za Coolidgea. Senator McNary je po- ložil važnost na to idejo, ko se je razgovarjal s svojimi prijatelji v Washingtonu.

Odkar sta Coolidge in Mellon ubila McNaryjevo predlogo za odpočet farmarjem, se je ro- dila želja, da se poraz podporni- ka administracije odloži pred Coolidgeva vrata. Oni žele Lowdena iz Illinois kot svoje- ga bodočega bizniškega kandi- data.

Trdovraten podjetnik postal mohak kot vosek

Zdaj obžaluje, da je odpustil od dela delavce, ki so šli na uni- jski shod. — Ampak te kroko- dilove solze niso omehtale stavkujočih delavcev in de- lavk.

Waukegan, Ill. — "Zal mi je, da sem odpustil vaše prijatelje in prijateljce, ki so obiskali u- nijski shod. Vse pridite nazaj, pa zopet delajte zame kot do- bra dekleta," je govoril gospo- dar Granert stavkujočim delav- kam, ki so zastavkale pri tvr- di Granert & Rotschild in so bile pred tovarno na stavkovni straži.

Na stavkovne straže ni vab- ljeneec napravil prav nobenega vtisa. Vseh 109 delavcev in delavk, ki so zastavkale iz sim- patije do odpuščenih delavcev, so ostali na stavki.

Kadar bo tvrdka podpisala pogodbo z unijo, tedaj se bodo delavci in delavke zopet vrnili v tovarno.

Gospodar seveda ni pričel kar tjevidan brenkati na struno spravaj in obžalovanja. Za to je imel posebne vzroke. Organiza- cija Amalgamated je ustavila v Chicagu vse delo za to tvrdko.

In tako je Granert pričel raz- mišljati, ako bi ne bilo pametne- je, ako se pobota s svojimi de- lavci in se delavci in delavke vrnejo v tovarno.

Italijanski socialisti dobi zavetje v Ameriki

Vacirca ostane v Ameriki. — Iz- sledok je podal svetni od- bor za revidiranje emigracije. — Mussolini je vzel italijan- skemu socialistu pravice ita- lijanskega državljanstva.

Washington, D. C. — Vin- cenzo Vacirca, bivšemu italijan- skemu socialističnemu držav- nozborskemu poslancu, katere- mu je na ukaz Mussolinija bilo vzeto italijansko državljanstvo in konfiscirano njegovo premo- ženje v Italiji, je dovoljeno bi- vati v Združenih državah kot preganjanemu izgnancu. Njega ne bodo deportirali, dasiravno ni prišel v Združene države pod imigrantsko kvoto in je njego- vo dovoljenje kot obiskovalca za začasno bivanje že trikrat poteklo.

Zvezni odbor za revidiranje emigracije je obvestil Leo Rus- sella, odvetnika Vacirca, da je bil apel bivšega Italijanskega državnozborskega poslancu u- spešen. Delavski department je odločil, da ne more deportirati tujcemca, ki ni kril nobenih tujstev v Združenih državah in katerega se ne more varno po- slati nazaj v njegovo lastno do- movino. Kako bo sestavljen je- zik formalnega odloka, ni bilo povedano, ampak fakt je ta, da je Vacirca dovoljen ostati v New Yorku, kjer ima stike s protifasističkim listom "Nuovo Mondo."

Odbor za revidiranje emigraci- je je s svojim odlokom pokazal, da Mussolini ni s svojo potezo, s katero je jemal njemu nelju- bim osebam Italijansko držav- ljanstvo oropal njemu neljubih oseb v tujzemstvu zaščite.

Vacirca je prišel v Ameriko iz Švice, iz katere je bežal, da ga ne ubijejo črnosrajčniki. Švica ga ne bo sprejela več na- zaj. Vzrok za ta pojav je iska- ti v velikem Mussolinijevem pritisku, da se kaznujejo Itali- janski izgnanci v tej deželi.

Ko je Mazzini bival v Švici kot begun, so njegovi sovražni- ki večkrat prebrskali njegovo bivališče. Od ene strani je pri- tiel na švicarske oblasti Louis Napoleon, od druge pa avstrijs- ki cesar, da ga morajo izročiti. Mazzini je bil varen le v Angli-

PASTORICA AIMEE JE LOČENA ŽENA

Njena mati, ki je tudi obtožena konspiracije, je uprizorila o- medevico pred sodiščem in pretrgala razpravo za tri ure.

Los Angeles, Cal. — Mrs. Min- nie Kennedy, mati pastorec Aimee, ki je tudi obtožena, da je hotela oslepariti Justico, je v sredo, tretji dan sodne razprave, uprizorila dramatično sceno, katere je pretrgala razpravo za tri ure. Predpoldanska razprava je potekala med čitanjem Aimee- ne zaprisežene izpovedi pred ve- leporoto v zadnjem juliju. V tej izpovedi je pastorec Angelus templa slika la veleporotnikom, kako je bila ugrabljena v kopa- lišču Ocean Park in odpeljana v avtu v Mehiko, od koder je po šestih tednih ušla in pribežala v Douglas, Ariz. Med čitanjem te izpovedi je mati zastokala in padla na tla. Sodnik je pretrgal razpravo, nakar so z mokrimi obkladki spravili ženo k zave- sti in jo odpeljali domov.

Popoldne, ko se je razprava ponovila, je Aimee uprizorila novo razburjenje. Njen odvet- nik je prodrl za zahtevo, da se mora zaslišati ona njena priča v osebni policijskega načelnika Os- carja Englanda iz Carmela. Eng- land je izjavil, da ženska v hi- šici ni bila pastorec, pač pa ne- ka druga. Tedaj je Aimee ane- la klobuk z glave in potegnila roko po svojih lasih. Pomolni pravdnik Dennison je hitro u- stavil izpraševanje priče in di- rektno vprašal pastorec, če je dala signal priči. Seveda je ta- jala.

Okrožni pravdnik Asa Keyes je dejal, da ima še dovolj pri- ča za ves ta teden. Keyes je v are- do poval Miltona Carlona, zvedenca v pisavi, naj bo pri- pravljen na pričanje. Carlson je primerjal pisavo na dveh list- kih, ki sta bila najdena v hišici v Carmelu, a pastorično pisavo in zdaj bo poročal, da li je pi- sava od ene in iste roke.

Providence, R. I. — Zapi- ski tukašnjega sodišča kažejo, da je bila Aimee Semple McPherson pred petimi leti tukaj raz- poročena. Njen soprog je bil Harold McPherson, ki je zdaj le- sni podjetnik v Floridi. Za ločitev je tožil on in vzrok je navedel, da je njegova žena okrutna in da je večkrat zagrozila, da ga ubi- je. Takrat je bila stara 30 let. Sodišče je dovolilo McPhersonu ločitev 12. aprila 1921. Aimee ni nastopila proti ločitvi, pač pa je takoj potem začela evangel- ski posel. Nekaj časa je imela svoje pridige v šotoru, toda u- speh je bil slab. Nato je odšla v Kalifornijo, kjer je našla več bedakov, ki so ji postavili An- gelus tempel v Los Angelesu.

KRVAVA STATISTIKA.

Chicago. — V sredo so avti ubili štiri nadalje osebe. Stevi- lo letošnjih žrtve je poskočilo na 625.

Nedavno se je po obravna- va morila, ki je umoril sovjet- skega poslanka Varovskega valed pritiska alirancev izpre- menila v navadno farsno. Švi- carji se plačujejo zaradi te far- se. Vseeno pa ne marajo nobe- nih gostov, katere bi mogče Mussolinijevi privrženci ugra- bili v Švici.

Ker so švicarske oblasti v za- dregi, Vacirca je pa jasno izja- vil, da ima kot človeško bitje pravico do zaščite toliko časa, dokler se lahko ne vrne v svojo domovino, ne da bi se mu bi- lo treba bati, da bo umorjen za- radi njegovega političnega pre- pričanja, je bil zanj vzpostavl- jen politični azil. Njegovo do- voljenje je bilo obnovljeno.

Francija oborožuje Poljake, tožijo sovjeti

Poljaki dobe 15 bojnih ladij. Francija zanika. Rusko-litvin- ska pogodba razburja Poljake.

Leningrad, USSR, 30. sept. —Tukaj poročajo, da Poljka do- bi od Francije petnajst bojnih ladij: eno križarko, dve torpe- dovki in 12 submarinov. An- gleži tudi pomagajo Poljakom utrditi pristanišče Gdynia. Vse to je militaristično pripravila- nje Anglije in Francije proti sovjetski Uniji. Letvija je dala Angliji prostor za gradnjo ve- like mornarične baze v Baltiku.

Pariz, 30. sept. — Francoski zunanji urad zanika vest iz so- vjetskih virov, da Francija poš- lje bojne ladje Poljaki.

Berlin, 30. sept. — V Varš- vi je zavladalo silno razburje- nje, ko je prišla vest iz Moskve, da sta litvanska in sovjetska vlada podpisali pogodbo nevtral- nosti in neagresivnosti. Jedro pogodbe je, da ostane Litvanija nevtralna v slučaju vsake vojne med Rusijo in katero balkako državo, sovjeti pa garantirajo Lit- vaniji, da je nikdar ne napade- jo in da pikdar ne priznajo Vil- ne Poljakom.

Poljska vlada namerava po- slati ostro protestno noto v Mo- skvo.

V Berlinu se ta pogodba sma- tra za veliko zmago sovjetske diplomacije, ki je končno raz- galala obroč malih držav, s kate- rimi je ententa oklenila novo Rusijo od Črnega morja do Fin- skega zaliva. Nova pogodba je bila seveda sklenjena brez ozira na ligo narodov.

Sijajna prosperiteta

Pol milijarde dolarjev izplačanih v dividendah v New Yorku.

New York. — Dne 1. oktobra bo v New Yorku izplačanih več kot 500 milijonov dolarjev v tri- mesečnih dividendah. Več kot 660 korporacij je že razposlalo dividendne čke delničarjem po pošti. Banke, železniške družbe, javnopravne kompanije in razne industrijske družbe dele dobiček, kar dokazuje, da je le- tos prosperitetno leto!

COOLIDGE SE VEDNO DRŽI OPIKANE OSEBE V ALASKI V FEDERALNI SLUŽBI.

Washington, D. C. — Pred- sednik Coolidge se ni dal slove- sa federalnim sodnikom Rit- chieju in Reedu in zveznemu pravdniku Shoupu v Alaski, da- siravno ga je senatni justični komitej v juniju prisilil, da je umaknil svoje ponovno imeno- vanje. On izjavlja, da ne more najti pripravnih ljudi, da jih nadomestijo.

DELAVSKO GLEDALIŠČE NAZNANJA SVOJO PRVO PREDSTAVO.

New York, N. Y. — Nedavno organizirano Delavsko gledali- šče naznanja, da bo dalo kot prvo predstavo "The Biggest Boob of the World", (Največji tepec na svetu) fantastično de- lavsko komedijo, ki jo je spisal nemški pisatelj Karl Wittvogel in prevedel v angleščino Upton Sinclair, znan ameriški pisatelj.

Amerika pozre Kanado, pravijo v Londonu.

London, 30. sept. — London- ski tednik "Truth" piše: "Vsi kanadski političarji, milijonarji in profesorji izjavljajo, da Ka- nada nikdar ne pristopi k Zdru- ženim državam. In ravno to se zgodi. Država je v nevarnosti čele takrat, kadar za njeno ne- odvisnost jamči njen sosed. A- meriški veliki business daje Ka- nadi dvoje: ali naj se pridruži Ameriki, ali pa bo ekonomsko u- ničena."

Ford praktično izve- del delavsko zahtevo

Tedenske delavne ure je omejil na pet dni v tednu. — Pred- sedniki delavskih strokovnih organizacij vidijo v tej For- dovi potezi zopet zmago prin- cipov strokovnega organizi- ranega delavstva.

Washington, D. C. — (F. P.) — Predsedniki delavskih stro- kovnih delavskih organizacij vi- dijo v Fordovem odloku, s kate- rim je odredil, da se dela samo pet dni v tednu v njegovih to- varnah in podjetjih, zmago prin- cipov strokovno organiziranih delavcev. Ford je bil prvi pod- jetnik, ki je uvedel prostovolj- no v svojih tovarnah in podjet- jih osemurni delavnik, dasirav- no njegovi delavci niso strokov- no organizirani. Obenem je u- vedel tudi pet dolarjev mese- na dan. Zdej je pa sprejel prin- cip organiziranega delavstva, po katerem se da vsem delav- cem enako priliko do dela, ako se zniža delavni čas.

E. C. Davidson, finančni taj- nik Mednarodnega društva strojnikov je rekel: "Ravno o tem naša organizacija govori že zadnjih petnajst let. Seveda Ford lahko to veliko hitreje po- pulizira v petnajstih minutah, kot smo mi lahko storili v vseh letih, ker on lahko to tudi demonstrira. Naša taktika stre- mi za tem, da se delavni čas skrajša, da bo vsak delavec imel enako priliko do dela in da lahko konsumira produkte. To vzdržuje zahtevo po produki- ji. Ford kot tovarnar gleda na- to, da ne ponaha zahteva po njegovem produktu. Prišel je s svojim zgledom učiti vse dru- ge podjetnike, kot je to storil s povišanjem meze. Posledica takega poduka bo, da se skri- brezposelna armada in poviša

V glavnem stanu Ameriške delavske federacije so Fordov odlok pozdravili z veseljem. Ta odlok daje predsedniku Greenu priliko, da lahko reče na kon- venciji Ameriške delavske fede- racije, da je bila v trenjavi ne- unionizma uvedena ena izmed glavnih zahtev, ki jo zagovarja vsajna Ameriška delavska fe- deracija.

Mussolini in Chamberlain v konferenci

Tajni sestanek na bojni ladij. Razburljivo ugribanje, kaj skučeta.

London, 30. sept. — Časnikar- ski poročevalci so izvahali, da se morda že danes ali jutri vrši taj- na konferenca med Mussolini- jem in angleškim zunanjim mi- nistrom Chamberlainom. Sesta- neta se na italijanski bojni lad- ji. Angleški zunanji urad pri- znava, da je vest resnična in dodaja, da je Mussolini iniciat- ral in aranziral sestanek.

Londonski listi zdaj burno u- gibajo, kaj skučeta Mussolini in Chamberlain in zakaj gre. Ugi- banja se sučejo okoli Tangerja, Španije, Balkana, Egipta, Turci- je in Abesinije. Morda bi Mus- solini rad alijanco proti Fran- cij.

Razoroženje!

Buenos Aires, Arg., 30. sept. — Argentinska zbornica je po- oblastila vlado, da lahko potro- ši 75 milijonov dolarjev za gra- dnjo bojnih ladij. Socialisti so se borili proti temu.

KONCESIJE ZA ZGRADBO HIŠ V SOVJETSKI UNII PRIZNANE

Koncesije je dobila neka nem- ška stavbinska tvrdka.

Moskva, Rusija. — Sovjetska vlada je oddala zdaj tudi kon- cesije mešani kompaniji. Ta kompanija obstoji iz neke nem- ške stavbinske tvrdke in So- vjetske centralne unije za za- družna stanovanja. Tako poro- ča Tazova časnikarska agenci- ja.

Prebivalci v mestih Sovjetske unije zahtevajo več hiš, sedanje stavbinske agencije pa niso kos tej nalogi.

Nova mešana kompanija so bo posluževala pri stavbinskih delih modernih stavbinskih me- tod. Glavni deli hiše bodo izde- lani po tovarniškem produkci- skem procesu. Na ta način se znižajo stavbinski stroški od 25. do 30 odstotkov.

Zamoraka urednika sta kriti- zirala dvojno mero justice, ki se po njunem mnenju deli v državi Kentucky. Cole ureja list "Louisville Leader", Warley pa list "Louisville News". Neki zamorec je bil obtožen umora in napada. Bil je spoznan krivim in obsojen. Neki beselpolnik je izvršil napad na 11 let staro za- morsko deklico. Na ta bil spoz- nan umabolnim, ne da bi se do- gnalo vprašanje krivde. Ured- nika sta posteno kritizirala v uvodnikih obo dogodka.

Obtožba dveh za- morskih urodnikov

Ozloglasa sta delitev pravice. — Državni pravdnik je videl v člankih podizganje k plemen- skemu sovraštvu.

New York, N. Y. — Zamor- ska urednika I. Willis Cole in William Warley v Louisville, Ky., sta bila obtožena "krimi- nalnega sindikalizma" in "upo- ra". Narodno društvo za na- predek zamorskega ljudstva ji- ma je takoj ponudilo pravno pomoč.

Zamoraka urednika sta kriti- zirala dvojno mero justice, ki se po njunem mnenju deli v državi Kentucky. Cole ureja list "Louisville Leader", Warley pa list "Louisville News". Neki zamorec je bil obtožen umora in napada. Bil je spoznan krivim in obsojen. Neki beselpolnik je izvršil napad na 11 let staro za- morsko deklico. Na ta bil spoz- nan umabolnim, ne da bi se do- gnalo vprašanje krivde. Ured- nika sta posteno kritizirala v uvodnikih obo dogodka.

Okrajni pravdnik je pa dvig- nil obtožnico proti oboima ure- dnika, češ, da podizata k plemen- skemu sovraštvu.

Vesti iz Jugoslavije

1. Jetika. V statističnih vsokrat vidimo pred jetiko srčno bolezen, toda srčna bolezen je splošno ime za zelo številne bolezni. Resnična srčna napaka je bolj redka kot jetika in rak.

2. Prehlade povzročajo klice, ki rastejo v vlaknih nosu in grla; ter tako povzročijo vnetje in otečenje teh vlaken. Te klice vedno oprezajo na vlažnih površjih ust in nosa, toda kadar smo v dobrem zdravju, se ne morejo usidrati v vlaknih. Velika utrujenost, daljša neprebnost, naglo ohlajenje telesa ali kakor druga stvar, ki začemo znati nešo odporno silo, da klici priliko, da se vrine v vlakna ter prične s svojim razdiralnim delom. Tedaj imamo prehlad. Mnogo težje je, igrati klice, kakor pa je bilo braniti jih vstop.

3. Ne. Če je nplah v tvoj ostrih kakva razlika, je ta, da smo mi bolj zdravi. Predragodovinski e-kostia in mumije starih Egipčanov dokazujejo, da so naši predniki bolj zdravi na mnogih boleznih, takih boleznih, ki jih imamo tudi mi.

Križar

Angleški spisal Louis Adamič.
Poslovenil I. M.

Nekega popoldne prve dni junija 1917 smo stali pred pisalno mizo v pisarni poveljnika čete, ki kateri smo bili ravnokar dodeljeni. Bilo nas je sedem ali osem preprostih in nervoznih rekrutov, ki smo se prostovoljno prijavili za vojaško službo za "dobo najinosti". Poveljnik, mož iz stare redne armade in bedastega, trdega obraza, nas je meril z ostrim, mrzlim pogledom nekaj časa.

"Kako se pišete?" vpraša prvega mladeniča na desni.
"Prostak Burton, gospod."
"Prostak Burton, zakaj ste se vpisali v armado ravno zdaj?"
Burton je molčal nekaj hipov.
"Mislil sem, da bi — da bi malo pomagal, gospod," je odgovoril enostavno, odločno, da ni v zadregi. "Predsednik Wilson —" Tu pa je prenehal ves smeh.

"No!" ga priganja častnik.
"Mislil, da je, kakor pravi predsednik Wilson, civilizacija v nevarnosti in Združene države jo morajo rešiti."
Častnik je priklimal. A še vedno je gledal Burtona, kakor da mu ne verjame. Potem na njegovem licu so se zganile v komaj viden nasmešek, ki je bil morda prej poameh. "O, prišli ste se, da se bojujete za demokracijo — ali ni tako?" Vprašanje je bilo nekam sarkastično, ampak obraz mu je bil videti mehkejši.

Nehote sem tudi jaz strmel v Burtona. Njegov odgovor se

mi je zdel tako čuden. Kaj ima civilizacija opraviti z vojno in z našim vpisavanjem v armado? Civilizacija — kaj pa je to? ...

Burton je pordečil. V trenutku se je ves njegov obraz svetil veselja.

"Da, gospod! Za demokracijo vsega sveta!"

Poveljnik ga je zopet motril z mešanim izrazom začudenja in pomilovanja. Ugibal sem, kaj premišljuje. Že takrat sem nekako čutil, da fant govori o slarijo. Demokracija? ...

Častnik stopi k meni.
"Tudi vi hočete iti v boj za demokracijo?"

"No, da, gospod!" — Kaj drugega bi bil rekel? Sumil sem, da se mož morda norčuje iz mene, ali bolje iz Burtona, in končno je bilo vseeno, kaj naj rečem.

Isto vprašanje je sledilo vsem ostalim. Drug za drugim so odgovorili: "Yes, sir." Vsi smo se pridružili armadi, ki reši demokracijo in odnese Hune, da ne poderejo trdnjave civilizacije — mi vsi: skupina negonih, šestastih ameriških in tujerodnih mladitov, starih komaj sedemnajst do trindvajset let, pobeglih delavcev, tovarniških delavcev in potepuhov, v katerih je bil morda zaplodek hobotov in kriminalcev.

"To je lepo," se je smehljaj poveljnik. Zdelo se mi je, da se smeje prezirljivo naši delki naivnosti, pravzaprav Burtonovi; najbrž je uganil, da je Burton sprožil in drugi smo za njim nastopili kaj križarji za demokracijo, ne da bi bili sledili Wilsonovim frazam, ker nam niti na misel ni prišlo kaj

takega. Demokracija, civilizacija — sta nam bili le besedi. Ne verjamem, če je kateri izmed nas sploh imel jasen pojmi, kaj pravzaprav pomeni godla v Evropi. Večinoma smo ali v armado zato, ker je to bilo takrat nekaj v navadi, nekaj junaškega in prešinjajočega, naborni častniki pa niso nič izbirali, temveč so pobrali vse do hromca, kdor se je hotel vpisati. Ti ste dni je bila armada večini prostovoljcev najprimernejša brezplačna jedilnica in navaden "flop"; drugim je bila dobrodošla avantura, v katero so se zatekli iz dolgočasne vsakdanjosti. Mnogi so se tudi vpisali, ker so slutili, da prihaja obvezna vojaška služba. Wilsonove gladke fraze niso imele, kolikor se tiče nas, pri tem nič opraviti.

Kasneje, ko je Lonier Burton stanoval z menoj vred v isti sobi in v sva se skupaj vadila v o-rožju, sva sklenila nekakšno prijateljstvo, kakršna so že prijateljstva pri vojaki. Isprva me je zanimal radi onega čudnega odgovora, ki ga je dal na Bernemu častniku, kmalu pa se mi je prikupil, ker je bil pošten deček moje starosti — okrog devetnajstih — da ni niva bila, kakor zdaj vidim, sorodnih misli.

Bil je bolj pustolovske, nape-te in občutljive narave, ki se je prerada udajala zunanji vplivom, močnim in zmehnim osebnostim ter dobro izraženim idejam.

Šinjo rad je čital knjige in boljše revije. On me je celo seznanil s par pisatelji, ki so štiri ali pet let kasneje veliko pom-nili zame. Baš takrat se je na-

vdruševal za Walt Whitmana, katerega je začel čitati — kakor je dejal — kratko dobo pred vpisanim v armado in čigar "Leaves of Grass" je zdaj imel pod slavnico svojega vojaškega letišča. V treh ali štirih mesecih pred odhodom polka v Evropo sva dostikrat skupaj čitala in pretresala Whitmanove čudne poezije in njegove fasci-nirane, čeprav zame takrat še meglene ideje.

Najstrastnejše pa je bil za ljubljani v Woodrowa Wilsona. Ni se mogel dovolj izraziti, kar je čutil do tega moža. Wilson mu je bil poet-državnik in nič manj kot Mešija, ki je držal v svojih rokah usodo človeštva in njegova velika duša je objemala vse narode, velike in majhne. To je vojna za odpravo vojne, je rekel. Združene države ne so-vražijo Nemcev; naš namen je zdrobiti pošastno prusko mašino in v našti nemško ljudstvo se-be samega. Oh, bili so veliki časi! Navidezno materialistična, dolar loveča Amerika je šla v plemeniti gigantski boj za velike principe — mednarodno pravičnost, človeško svobodo, stalni mir in pravice malih narodov!

Burton je znal na pamet mnogo Wilsonovih fraz in izrekov, katere mi je čestokrat citiral. Besede velikega moža so ga na-ravnost zmedle. Kar divil se je "lepoti in veličastnosti" Wilso-novega načina v izražanju ka-kor tudi resničnosti njegovih besed.

Njegovo navdušenje ni našlo v meni dosti odziva. Včasem se malo nalezal njegovega ognja, ali vedel sem ostal hladan. Ni me moglo ogreti njegovo govorjenje, daš ga sem rad imel instinktivno in nikdar ga nisem smatral za bedaka. Tisti čas me še niso posebno zanimala abstraktna ideje niti idealizem, čeprav morda nisem bil povsem mlačen. Navduševal sem se naj-bolj za elementarne stvari življenja. Vojna mi je bila vojna radi vojne ne glede na vrak ali namen, idealizem ali govoran-je. Veselje me je žoga, boksanje in šport v splošnem; čital sem novele Richarda Har-dinga, Davisa in Jacka Londona, predvsem sem pa rad imel dekleta, dekleta! Občudoval sem do malega vse, zlasti ljudi, s katerimi sem prišel v dotiko, ki so govorili čudne reči in kate-rih — nisem razumel. Bil sem prepoln elementarnih urgiranj in hrepenenj ali morda pretop mentalno, ali oboje, da bi bil mogel razmišljati in pravilno presojati take reči kot je bil wilsonizem in Burtonovo razpo-loženje glede itaga. Vse to se kajpada ne tiče povesti o mo-jem junaku in njegovem ideja-lizmu, ki ga tu podajam kot ne-ke vrste socialen dokument. Beležim le kakor je bilo.

V jeseni leta 1917. smo prišli v Francijo in kmalu potem so me vtaknili v angleško strojnič-no šolo, v kateri sem imel svo-jo posebno vaje daleč proč od mojega polka. Burton je bil eden mojih pajdašev, katerim sem stianl roko ob ločtvi. Spominjam se še čudnega, tesnega čustva, ko sva drug drugemu voščila srečo. V njem je bilo nekaj finega, apelujočega, poe-tičnega — kaj ravno, ne morem reči. Upal sem, da se srečno vrne iz kake in da se vidi.

V teku nekaj mesecev, ki so sledili, sva izmenjala par dopla-nic in pisem. On je v enem pi-samu priložil izresek najnovejše Wilsonove izjave. Ne vem, ka-tera je bila, ker ala mi je iz gla-ve popolnoma. Ne vem, če sem jo razumel, ali če sem se sploh brigal, da bi jo razumel. Moja glava je bila prepolna strojnič-ne taktike; vrhutega me je ne-ka punčara v bližini, kjer smo bili nastanjeni, bolj zanimala kakor vse Wilsonove deklaracije.

Tako sem se v vojnem mete-žu ločil od Burtona in v nasled-njem letu ali dveh sem bil aka-ras pozabljen nanj.

(Dolje prihodaš.)

Ali bi se spomnil pravilno planti in čitati angleško? Naredi si "Slovensko-angleško slovar", katere je izdal in ima na prodaj Kajkova in Majda S. N. P. J.

SEZNAM PRIHODE SLOVENSKEH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Društvo št. 559, S. N. P. J. — Veseli-lica v soboto 2. oktobra v dvorani S. N. P. J., 30. Lawndale Ave. in W. 27th St.
Društvo št. 56, S. N. P. J. — Veseli-lica v soboto 9. oktobra v dvorani S. N. P. J.
Pevski zbor "Lira". — Koncert: v nedeljo 10. oktobra v dvorani S. N. P. J.
Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska pred-stava, v nedeljo 24. oktobra v dvo-rani ČSPS, 1126 W. 18th St.
Dr. št. 1, S. N. P. J. — Veselica v soboto 30. oktobra v dvorani S. N. P. J.
Dr. št. 2, S. N. P. J. — Veselica v soboto 21. novembra v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.
Dr. št. 131, S. N. P. J. — Veselica v sredo 24. novembra v dvorani S. N. P. J.
Soc. pevski zbor "Sava" (odsek kluba št. 1, JSZ). — Koncert v ne-deljo 5. decembra v dvorani S. N. P. J.
Dr. "Slovenija". — Maškarnada ve-selica v soboto 8. januarja v Narodni dvorani, 30. Keene Ave. in W. 18th St.
Dr. "Danica". — Maškarnada ve-selica v nedeljo 9. januarja v Narodni dvorani.
Dr. št. 102, S. N. P. J. — Veselica v soboto 29. januarja v dvorani S. N. P. J.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Aug. 31-1926) po-meni, da vam je naročnina po-tekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejme-te, je mogoče vplavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list pla-čan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napadnega na-slova, pišite nam dopisnice in navedite stari in novi naslov.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člana \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Vojne poroke propadajo.

Pariz, 30. sept. — Ljubezen med ameriški vojaki in fran-coškimi dekletji je bila finako v najmanj sto slučajih. Okrog 100 Francozinj, ki so se poročile z Američani po končani vojni, to-

Sedaj je čas za—

New-yorško grozdje

Grozdje v državi New York bo kmalu popolnoma zrelo in se bo pričelo rasposiljati.

Kakovost grozdja je istos naj-boljša in, kakor veste, je "new-yorčan" za naš ukus najboljši in ga v tem oziru nobeno grozdje ne "bita". Tudi čisti se najhit-reje in najlažje.

Sedaj je cena razmeroma zelo nizka in, ako si sploh mislite na-praviti kaj grozdnega soka, je v Vašem interesu, da si naročite eno ali več kar.

Sedaj je čas za naročitev.
Naročila in druge dopise poš-ljite na

JUGOSLAV AMERICAN CORP.
455 W. 42nd Street,
New York, N. Y.

zi za ločitev zakona. Američani soprogi so enostavno pustili, da je žene in otroke ter odšli do-mov. Mnoge družine so v veliki bedi.

DA SKUHAS DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeči, slad-ko in vse druge potrebščine. Posku-si in se prepričajte, da je doma pri-kušani vedno in najboljši in naj-ugodnejši.

Čestitamo, sladkarijem in vso družino Solomona dajte primerno pozornost pri izbiri naravnih. Piti in informacijah pa:

FRANK OGLAR,
4401 Superior Avenue, Cleveland.

ITALJANSKE HARMONIE

Izdelujemo in importiramo vsako-likovne glasbene pri-ručnice. ITALJANSKE HARMONIE — volonci, de-ja, ki so najhitreje na svetu. Jan-čina dosti let. Naše glasbe najhitre. Po-uk na harmoniko najhitre kupcem. Pišite po po-štni pošti.
BRYANT GERNELLI & CO.,
1916 Blue Island Ave., Dept. 72, Chicago.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCJI — izvrstna kraana knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
Slovensko-Angleška Slovnica — zelo poučna in lahko raz-umljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
Zakon Biogenesije — tolmachi naravne zakone in splošni razvoji, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
Pater Malaventura — V Khabeta — zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, iz-vrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
Zajedaki — resnična povest in prava ilustracija dolele skri-tega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
Jimmae Higgins — kraana povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
Zapiski S. rodne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...\$0c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosejaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Anton Jankevich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
Anton Bokal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio.
John Krizanek, 13111 Benington Ave., West Park, Ohio.
Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.
John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.
Frank Stolar, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
Proletarce, 3639 W. 36th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNISKO DELO PRVE VRSTE

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTREMA POJASNILA

HRBTENICA

Drama v treh dejanjih s prologom in epilogom.

(Dalje.)

SELJAN. Zakaj ne? Ali nisem rekel, da imam vse rad? Saj tudi tebi pomagam. Prosi me, pa ti dam vse do — dolarja. Dolarja — e — tega pa ne dam.

GAJZAR (korajžno). Dolarja vas ne pro-sim, ampak — ampak glede hčere bi mi pa lahko naredili zelo dobro delo —

SELJAN. Ei! Kar se mene tiče, je vse v redu. Toda Rozi je polnoletna in ona ima glavno besedo. Toliko sem se pa le naučil v Ameriki, da ženaka najbolj sama ve kaj ona hoče. Morda je tudi to kriva vera ali "sol-a-lizem", je pa all right. Če te ima Rozi rada, če je zadovoljna, dobro — moj očetovski blago-slov je vsak dan na razpolago. Vidiš, tako je, dragi moj Luka! Hehehe!

KATI (prilieti iz hiše). Teh bedarij mo-ra biti enkrat konec!

GAJZAR (se ustraši in naglo vstane). Moram — moram iti... Grem pogledat, kaj delajo pri sosedu. (Hitro odide na levo.)

SELJAN. No, kaj je pa tebe spet prije-lo, stara?

KATI. Tega onegaviljanja za mojimi in tvojimi hrbtom mora biti konec, pravim! (Lu-ca pride za njo in obstane na stopnicah.)

SELJAN. Kaj se je zgodilo? Ali se je kuhinja podrla?

KATI. Tukaj jo je zopet poljuboval — on, Dvoršek, naš Rozo...

LUCA. In Rozi je tudi njega —

SELJAN (Luci). Kaj je Rozi?

LUCA. Poljubila ga je — dvakrat. Sem videla.

SELJAN. Ti si videla? Glej, glej! Kje pa si bila?

LUCA. Tukaj za vratmi sem stala in sem gledala —

SELJAN. Tam za vratmi si stala in si gledala — in aline požirala, ker ni tebe — jej, jej, jej!

LUCA (osramočena). Ni res! Nič ni-sem požirala! (Se naglo obrne in zaloputne vrata za seboj.)

KATI. To vendar ni nič smešnega.

SELJAN. Beži, beži, stara, ne bodi tra-pasta! Pusti, naj se svet poljubuje, dokler je mlad. Ali si še pozabila, kaj sva midva počela? Is'kdo bi bil nama zabranil? To bi ga bi-la ti pogledala, če bi ti bil kdo hotel braniti!

KATI. Je že dobro, saj nič ne rečem — Luca mi je morda naklepotala še več kakor je res — ampak to ti povem, da moja hči ne bo pogledala majnarja, za ne bo!

SELJAN. All right, pa naj čaka na pre-zidenta Consolidated Mining kompanije! Vi-diš, jaz bi tudi rajši videl milijonarja za svo-jegeta zeta, hudič pa je in njegova stara mati, ker krave ne hodišo v zvonik pritkavat!

KATI. Ti le sbljaj šale, jaz pa rečem, da naša Rozi zasluži boljše življenje, kakor pa da bi šušila črne majnarske cape vse svoje žive dni in vsak dan v strahu čakala, da ji prinese morda mrtvega iz jame. Naš Tonček tudi ne bo nikdar majnar, če jaz kaj vem in štejem.

SELJAN. Dobro. Gremo pa v veliko mesto, v Chicago ali New York, in odpremo banko, hehehe!

KATI. Dovolj je fantov, ki delajo zunaj in ne težko. Tudi vdovec, star dedec, je boljši kot pa tak fant, katerega naenkrat odpihne — pa ga ni.

SELJAN. Eh, nikar ne jezili, stara! Vi-diš, jaz imam tudi tebe rad — no, da, še neko-liko — you bat your sweet "patuti" — in nič se mi ne ljubi, da bi se kregala zaradi Rozi-nega ženina. Stara sva že dovolj, torej imava lahko nekaj pameti, vsaj nekaj — vse pameti itak ne bova nikdar imela. Narediva kompro-mis. Ali veš stara, kaj je kompromis?

KATI. Ti me ne boš nič več naučil — kar je, je!

SELJAN. Dobro. Torej kompromis. Še več! Narediva umik. Ti umakni svoje, jaz umaknem svoje — in Rozi naj bo boss. Ona naj sama odloči, kaj hoče in koga hoče. Ako hoče rudarja, naj ga ima; če pa noče rudarja, naj si išče milijonarja. Glavno je, da je sre-čna, vse drugo naju nič ne briga. Pusti hčeri svobodo, stara! Saj smo vendar v Ameriki! Ne bodi taka kot so bili kmetje v starem kra-ju, ki so hčere prodajali za krave in za toliko in toliko mernikov ajde.

KATI. Ah, ti si zopet pil!

SELJAN. Nisem, draga moja Kati, šele bom. Vidiš, jaz te imam še zmiraj rad: Bodi tako dobra in prinesi mi eno steklenico mrzle-ga. Daj, postreži, ti moje staro srcece. (Jo hoče objeti.)

KATI (ga odpahne). Ti trapa stara! (Odide v hišo.)

SELJAN (natlači pipico). Hehehe, tak je ta naš svet! Vse se tepe, vse je skregano, vsi se grdo gledajo — in vsi garajo za ljubi kru-hek. Čuden svet, toda razumljiv. Tako je bi-lo in tako bo. Nekateri se bodo kavalirji, drugi bomo pa skavsance mirili in jih učili ljubezni bo-žje. Bratje rojaki — hehehe!

TONČEK (pride iz hiše in prinese stekle-nico piva). Ata, to, to je dala mama zate, da boš — je rekla — bolj trapašt!

SELJAN. O! Kaj je rekla mama? Ta-ko je rekla. Ze dobro. Mama je all right. Ata ima rad mamo kakor tebe. Imaš ti rad ma-mo in ateta?

TONČEK. Sure.

SELJAN. Tako je prav, Tonček. (Pi-je v dolgem požirku.) Say, Tonček, kaj pa boš, ka-dar boš velik?

TONČEK. President of the United States!

SELJAN. Reees? Glej ga, glej ga kie-ka! President boš! Živijo president!

(Hrup z leve, petje, godba. Vsi priha-lajo: Rudi a harmoniko, Bingelj, Kopitar, Žagar in zadnji je Cajzar; iz hiše Luca.)

RUDI (na čelu igra koračnico, se ustavi pred Seljanom in igra še minuto.) Ali je bila lepa, oče Seljan?

SELJAN. Lepa, lepa, samo kratka je.

ZAGAR. Čuj, Seljan! Važno vprašanje je treba rešiti. Ti kot star mirovni sodnik boš dal pravično sodbo. Cajzar pravi, da nam uni-ja ni potrebna, jaz pa pravim, da je unija ru-darjev absolutno potrebna, če hočemo kaj do-seči. Kaj praviš ti?

BINGELJ. To vprašanje je z dnevnega reda. Ali bomo še pili, peli in godli ali gremo spat, to je vprašanje.

(Dolje prihodaš.)